

КОД СОЛЖЕЊИЦИНА

**Тешко народу који лаж њроїлашава за истину
док истовремено у националној химни слави Боїа Правде.**

Зоран Чворовић



Владика Артемије ће служити Свету литургију са још четрдесетак владика и сверуским и московским патријархом Алексијем другим. Посетићемо, изгледа, и Куликово поље и гувернера Тулске области, Стародубцева.

Занимљиво је, на пример, да се птица кос у руском језику именује речју кулик. Значи, и та Куликовска битка била је косовска и на пољу Косову. Као што ће и она наша после девет година бити. Само, Руси победише, а ми изгубисмо! Кнеза Димитрија ранише, а нашем Кнезу Лазару главу одрубисе. Нека разлика, ипак, постоји, зар не?

Свуда по Русији је настала ера обнове и градње светилишта које су комунисти или немилосрдно рушили, или их претварали у магацине. Чак и у луднице!

Ми смо у Русију кренули сасвим другим поводом. Да и тамо, као што смо и у Европи, говоримо о ситуацији на Косову и у Метохији, и да, у зависности од тога с ким ћемо се срести, запитамо те Русе што они ћуте, зар их ране браће по Богу и вери ни мало не боле?

У Русији смо, у Москви смо, а домаћин нам Кликов. Кликов нам даје значајну улогу. Објашњава ко смо и зашто смо дошли, а посетиоци нас поздрављају устајањем и дуготрајним аплаузима. Па се све одвија у знаку најлепшег руско-српског пријатељства.

(...) А, унутра, срце им пуца од туге и бола. Само, то је у њима, унутра, то се не да видети. Управо, оне не дају да се види. Тако, и ова жена. Њене речи саслушали смо стојећи. Веома је надахнуто говорила. Просто, једноставно, као да живот преписује. Нарочито о онима који иду Игоровим путем. И о потреби одржавања православних веза и пријатељства. Зато, мајчински благо, замоли присутне да нас братски приме и братски подрже нашу мисију. Дуго смо јој аплаудирали. То је најмање што смо могли поклонити њеном рањеном и великом срцу.

Ноћ одмиче. Наздрављамо, а шта би друго? Наздрављамо Србима и Србији, Русима и Русији, Пољу косову и Пољу куликову. Пијемо у помен Димитрију Донском и Лазару Кнезу. Вековима што су прохујали и вековима што ће доћи.

Пијемо, наздрављамо, певамо. Руси певају и руске и српске песме. Помажемо им. А, онда и Момо запева. Е, њега пратити не можеш: *"Стојан чува овце..."* па му *"...враг донесе Турке иза брега..."* пева, сви слушамо. А, владика нашем - сузе низ образе.

Време је да се растајемо. Сутра ће Кликов, Момо и Мишо у Тулу, а владика, игуман и ја прво у Думу, код Глотова, а потом код чувеног Солжењичина.

Девети октобар је тмуран и тежак. Као и недеља пре четири дана. Иако сам био будан кад су Момо и Мишо отишли за Тулу и Куликово поље, сада касним, па ме владика већ трећи пут пожурује.

Посета Думи била је важна и значајна, Новодевичком манастиру пријатна и, на свој начин, сликовита. Али, сусрет који нас очекује с великим светским писцем Александром Солжењицином, све је то заједно. И више од тога. Зато, у мени - некакав дрхтај, некаква величанствена стрепња и узнемиреност какву сам осетио једино, можда, у школу кад сам полазио и кад је требало с првим учитељем да се сретнем. Не, не претерујем, сасвим сам искрен, стање је то које није лако описати. Оно се само доживљава. И, сигуран сам, не може га свако на тај начин доживети. Бог, једноставно, неког тог осећања лиши. Па, умисли да је, управо, Солжењицину част и задовољство што ће њега срести! Никако обратно!

У четрнаест и двадесет смо испред Солжењициновог стана. С њим треба да се сретнемо за десет минута. Као да почињем да схватам откуд она јутрошња стрепња и ушептрљаност. Солжењин није било ко. Колико би људи у свету пожелели сусрет с њим? Колико ли писаца? А, ево, само неколико тренутака и он ће нам пружити руку и ми ћемо седети с њим. Владика рашко-призренски Артемије, игуман дечански Теодосије и ја. Момчило Трајковић и Хаци Миша Лазић јутрос су рано отпутовали за Тулу, нешто око двеста километара далеко од Москве.

Да, само још неколико тренутака, па ћемо бити са Солжењицином. А, да ли ће он бити с нама?! Колико ли ће му тих пола сата бити тешко и како ће их издржати? Јесте, пристао је да нас прими, можда су га претерано молили, не знам. Да ли је и српски владика личност којој би један Солжењин требало да посвети тренутке свог одмора или да за тренутак прекине рад на некој књизи коју, сигурно, пише? Да ли писац моје „репутације“ има право на такву част?! Сигурно, не. Али, стицај околности је то удесио. Као што стицај околности, уосталом, све удешава. Знаш, владика Артемије би ми рекао да је све то Божја воља и ја, не да му не бих противречио, него и сам у то дубоко верујем.

Наравно, све што у Москви доживљавамо, доживљавамо захваљујући Кириченку, човеку пуном стрпљења и простодушности, човеку са широким, али не и нападним осмехом. Он очима говори, а говор очима је говор изнад свих говора. Тако се, некако, ја и он споразумевамо иако он савршено другима преводи све што ми говоримо, иако он мени каже да и ја, добро говорим руски. А, ја тек сваку десету натуцам. „Саша“, каже он мени, *”с тобом је право задовољство радити. Ти си тако нормалан и обичан човек”*. А, управо то сам ја њему хтео да кажем.

Кириченко притиска звоно у Улици Тверској, на дому дванаест. Иза тих врата је велики Солжењицин.

Аткрита - чујемо женски глас. Солжењицинова секретарица, претпостављам.

Улазимо. У ходнику, у приземљу - хаос! Све се бели од цемента. Изукрштане летве, разбацан алат. Мајстори нешто оправљају.

Од спољних врата степенице су десно. Пењемо се. Спрат, или два? Не знам, био сам у некаквом бунилу. Или, немам осећај за детаље.

Горе - врата отворена. Дочекују нас две жене. Једна плава, осредњег раста, скромно, али елегантно одевена. То је секретарица, мислим. Она друга, знатно растом виша. Домаћица, закључујем. Представљамо им се, представљају се и оне нама, али ко то у таквом тренутку обраћа пажњу на имена и презимена. Оне се владике дубоко клањају и љубе му руку. Ја, наравно, њима љубим руке. И, као да сам их изненадио.

Скидамо мантиле и остављамо их у плакару, ту у предсобљу.

„*Изволите!*“ - показује нам секретарица малу собу, десно, у којој су, на челном зиду и оном десно од улаза, полице с књигама. Лево, у самом углу, сточић. Две столице су ту, али је то недовољно. Јер, поред нас, које сам већ поменуо, ту је и Живко Николић, за сваки случај преводилац, иначе стоматолог и песник који је до пре неколико година живео у Ђаковици. А, и за секретарицу, свакако, треба столица. И, однекуд их доносе. Поређасмо их у круг, према столу

„*Молим вас, седите. Сад ће он*“, каже нам секретарица.

Поседасмо. Не знам како се други осећају, али мени нешто нелагодно. Због чега - не знам, али сам свестан да се осећам као мали миш у ишчекивању великог лава.

И, лав се појављује. Устајемо.

„*Добродошли драги пријатељи*“, каже с врата и скоро трчи према владике. Наравно, следи оно право, руско поштовање према свештеницима, али је његово господствено, достојанствено. Узвишено некако.

Живко представља игумана Теодосија, па при помену оног „дечански“, Солжењици га с уважавајућом љубопитљивошћу загледа. Потом Живко мене представља. Уз име и презиме додаје и „српски писац с Косова“. Он ми стеже руку, дуго је држи и некако ме, чини ми се, чудно посматра. Можда није тако, али ја као да читам: „Шта, ти писац?!“ Потом му се и Живко представља, а кад му се Владо представи, он рече:

„*А, то сте ви?*“

„Молим вас, седите“, рече и сам се смести у столицу у углу иза стола. Седосмо. Онда он владики рече да своју столицу привуче, да му се приближи. Изрече неколико речи добродошлице за које помислих да су, тек тако изречене, тек најобичнија куртоазија. Касније ће се показати да су, заиста, биле искрене.

„Слушам вас, драги владико. Изволите“.

Владика је прави виртуоз. Само људи његовог образовања и учености, а уз то и свештеничке смирености, господства и достојанства, могу тако - право у мозак и душу. Реч по реч, а свака као звон црквених звона. Објашњава му ко смо и зашто смо дошли и зашто баш код њега. Солжењициново лице, наизглед ледено и тврдо, одједном постаје детиње благо, очи му се топло шире.

„Знам ја доста о Косову и шта Косово поље Србима значи. Но, опростите, владико, молим Вас. Наставите, ја Вас пажљиво слушам“.

Владика прича, а он, заиста, пажљиво слуша. Два-три пут, али само користећи паузу, пита. И, бележи.

„Косово је срце Србије“, каже му владика. „Отцепити Косово од Србије, било би исто што и телу ишчупати срце, па му рећи да живи“.

„Разумем, одлично Вас разумем“, узвраћа Солжењицин. „Баш тако, ишчупати човеку срце! Не смете то дозволити. Српски народ то не сме дозволити. У тим намерама сво православље мора с вама бити. Поготово руски православни човек... Историја и традиција се морају поштовати. Шта је народ без историје...“

Владика објашњава да и турски пописи сведоче чије је Косово било кад су га они освојили. Све до великих сеоба. Али, ни оне нису учиниле оно што је учињено од четрдесет прве, па, после, за време Титове и комунистичке Југославије кад су стотине хиљада Срба протеране да се никад више не врате на своја огњишта.

„Да, да“, каже Солжењицин „разумем, одлично разумем“.

Кад владика заврши први део приче, а мислио је ту ће бити крај, замоли га да прими поклон. Икону. Донео ју је из неког грчког манастира. Солжењицин устаде, дечачки чило, и рече игуману Теодосију: „Ово снимайте!“ Изљуби се с владиком, загрли га, загледа, загледа икону, па је пољуби. Дуг је тај пољубац био. Прави руски, православни. Потом икону предаде секретарици, а она је стави у витрину међу књиге. Он, опет седе за сто.

Владика, како га Бог дао да према сваком буде пажљив и да га уважава, замоли домаћина да му се и ја обратим. Очекивао сам то, нисам први пут с владиком, али као да ме нађе неспремног. Уз речи захвалности што нам је поклонио своје време, рекох му колико је цењен међу српским читаоцима и колико ми је драг овај наш сусрет. Рекох му да сам се слично осећао кад сам се први пут срео с нашом великом песникињом Десанком Максимовић. Само што сам тада био много, много млађи. Њему би драго то упоређење. Очима, само њима, показује ми да ми верује. Замолих га да му поклоним своју књигу.

„Врло радо“, скочи као да пред собом има правог писца. „Баш лепо. Хоћу и ово да; снимим“, рече игуману.

И опет је моја рука дуго била у његовој. Хтео сам да га загрлим и пољубим, али нисам имао храбрости. А, имао сам утисак као да он то и очекује. Опет је сео за сто, загледао корицу књиге, овлаш је прелистао и десну руку на њу ослонио. Шаком је покрио. Мени се учинило као да јој том руком мери температуру, као да том руком ослушкује има ли у њој правих речи. Његова рука на мојој књизи, а његове очи право у моје. Требало је тај поглед издржати. Но, био је то драг, људски поглед. Очи у очи с великим Солжењицином! Колико ли би њих желело то: очи у очи са Солжењицином? Чиме ли сам ја то Бога умилостивио?!

Неколико тренутака оћутасмо тако, гледајући се, а онда га упитах каква би процедура била потребна кад би неки српски издавач хтео да штампа његову књигу.

„Ја то не знам. О томе брине мој заступник у Паризу. Како се он договара, не знам. Не интересује ме. Ако хоћете, ја вам могу дати његову адресу...“

И, секретарица донесе адресу Клода Дирана у Паризу.

„Јесте ли и ви у делегацији?“, пита Живка. „Реците и ви нешто“.

Живко му објасни да већ неколико година живи у Москви, поклони му се, изговори неку песму, а онда клекну пред њим и челом патос таче и рече да се он то њему и свим жртвама неправде клања.

„Њет, Живко! Ета не нада, Живко, њет Живко!“

Смеје се Солжењицин као дете, скочи и Живка ухвати за рамена, исправи га, загрли га. И, дуго су тако, у загрљају, били. Био је то пријатан, несвакидашњи тренутак, иако ми се, морам признати, то Живково клањање

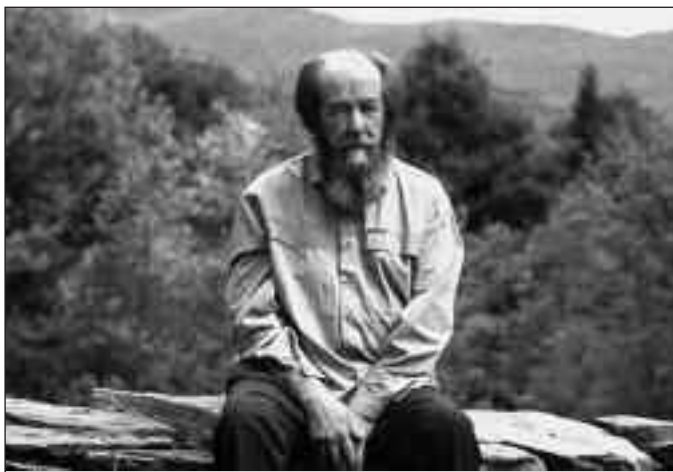
учинило сувише театралним. Али Живко зна где зека воду пије. Па „зеку“ Солжењицин награди књигом с посветом...

„Бојим се да смо вам много времена одузели“, упозорава га владика.

„Не“, каже Солжењицин. „Мени је веома, веома драго. Само ви седите. Да још мало поразговарамо“.

Онда владика поново. И то, не рекох пре, на врло течном руском. Објашњава му како је са задовољством читао његове књиге, нарочито „Гулаг“. И то на руском. Још и цитира владика.

Солжењицину се очи шире. Верујем, и сигуран сам, Солжењицин никад пред собом, није имао читаоца какав је владика Артемије...



Некако дођосмо до тога да нам Солжењицин исприча како је сав приход од неке књиге завештао старима и деци без родитеља, па се и секретарица укључи у разговор. „Велике су то паре“, срдила се, „а ми смо данима морали да чекамо да нас прими градоначелник и да му објаснимо да нам је потребан већи стан...“ Солжењицин је слуша и гледа попут детета, али са стрпљењем старца који је навикао да слуша и оно што му се не слуша.

И, време одлете. Игуман нас снима једног по једног са домаћином, па у групицама, па све заједно. Сат и десетак минута истече. Двапут дуже него што је било предвиђено. А, он би још с нама остао. То нам и рече. Но, морали смо и његово време поштовати.

Устајемо. Све нас, понаособ, изгрли и изљуби и рече, ако му Бог и здравље дозволе, ето га на Косово. Јер, откако се вратио из изгнанства, још није прескочио границу Русије.

А она „секретарица“ беше његова жена. Пољубих јој руку и напустисмо Тверску дванаест.

Ацо РАКОЧЕВИЋ

(По свету С Косовом о врату, Грачаница 2001.)

„Не живети по лажи“

”Како ћемо то учинити, ја бих Вас подсетио на речи једног совјетског сина наше Мајке Русије, господина Александра Солжењицина, који је једном писмом упућеном Руском народу изнео став како сваки од нас, мали или велики, може допринети да се сруши владавина лажи. То своје писмо је насловио ”Не живети по лажи”, и позвао је своје сународнике, суграђане, да не дозволе ником од нас да лаж која влада овом државом, влада преко мене. Сваки то да каже, нећу дозволити да влада лаж преко мене и кроз мене. Дакле, не учествовати у лажи, ни дизањем руке, ни аплаузом, ни куглицом (мислећи на гласање), ни цедуљицом... Нека влада лаж колико год хоће, али мимо мене. Ако то сваки од нас стави себи у задатак, то ће бити једна снажна река отпора тој лажи која нас сатире десетинама година. Један наш пријатељ из једнога места тамо близу манастира Црна Река, говорећи о снази народа рекао је онако, својим језиком, једну истину коју ћу овде поновити. Она каже ”народ где пљуне, воденица то меље”, то значи ако сви заузму такав став, онда је и благослов Божији на нама, и онда је и успех осигуран и обезбеђен. Хвала.” забележио је Ацо Ракочевић речи Владике Артемија.

Године Господње 1997. ЊП Епископ Рашко-призренски гг-дин Артемије, са по неколико Срба са Косова и Метохије, уз изузетну помоћ угледних Срба из дијаспоре, износио је истину о србском Косову и Метохији у: Лондону, Бриселу, Бону, Вашингтону...

„Ја сада осуђујем многе владике што се сада, када треба, не боре жустрије и што се не осећају у њолицији када је то и колико њошребно, рецимо: у борби за ћирилицу. Ја недосћаиак ће храбрости – осуђујем. Не слажем се с неким сћавовима Паћријарха да бих, изгледа ми, изашао на малу кайију манастира и склонио се у шуму да бих избегао сусрећ са њим ако бих приметио да он на њавни улаз долази. Киван сам на недовољну борбеност у односу са државом, Црква је њавилно 27. марта одобрила њуч њроштив владе државе која је сћала на сћрану фашизма и Хићлера у космички важном њренућку свећа“.

(извадак)

Владимир ДИМИТРИЈЕВИЋ:

Какви су људи наши свеци?

(Велики дани оца Јустина)